

АНАЛІЗ СТАНУ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПИТАНЬ МАРЖИНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

Здійснено критичний аналіз наукових досліджень за 1998-2008 рр., присвячених проблемам маржинального аналізу, окреслено перспективні напрями наукових пошуків

Постановка проблеми. При здійсненні наукових досліджень будь-якого об'єкту особливої уваги набуває вивчення попередніх досягнень науковців, з метою визначення проблемних питань і рівня їх вирішення. Все більшого значення в практичній діяльності підприємств в останні часи набуває використання маржинального аналізу при управлінні підприємством. Проте досі недостатньо розкритими залишаються окремі теоретичні та практичні питання. Для з'ясування причин такого стану проведено дослідження кандидатських та докторських дисертацій українських науковців.

Аналіз наукових напрямів останнього десятиріччя дозволяє виявити основні тенденції сучасного розвитку науки. Потреба у таких дослідженнях зумовлюється необхідністю виявлення основних здобутків, корисності та наукового значення, вивчення можливості їх практичного застосування.

Метою дослідження є аналіз наукових праць з метою виявлення основних напрямів розвитку маржинального аналізу, систематизація розкритих проблемних питань та ступеню їх вирішення.

Викладення основного матеріалу дослідження. При здійсненні дослідження особливого значення набуває вивчення теоретичних та практичних аспектів, які розглядалися в працях науковців, що, в свою чергу, дозволить виявити напрями нерозкритих питань.

Результати систематизації наукових досліджень, увага в яких присвячувалась маржинальному аналізу та основним поняттям, які передують його здійсненню (за роками захисту, спеціальностями, елементами наукової новизни) українських вчених протягом 1998-2008 рр. дозволили одержати наступні висновки:

- протягом даного періоду українськими вченими захищено 39 кандидатських та 2 докторські дисертації;
- питання, пов'язані з маржинальним аналізом, розглядалися науковцями та захищені за 11 спеціальностями (див. рис.1);
- 32 вченими з 29 в своїх роботах виділялась наукова новизна за тематикою маржинального аналізу, з яких 8 - захищено за спеціальністю Бухгалтерський облік, аналіз та аудит;
- наукова новизна в даних роботах розглянута за наступними групами: теоретичні аспекти розвитку теорії маржиналізму, методичні питання обліку та аналізу, управлінський аспект використання основних положень маржинального аналізу, маржинального доходу. Аналіз відповідності завдань та наукової новизни, наведених у авторефератах, встановив, що з усіх науковців, лише у 8 дисертаціях завдання з дослідження питань маржинального аналізу відповідають науковій новизні.

Рис. 1. Наукові дослідження, пов'язані з маржинальним аналізом кандидатські та докторські дисертації українських вчених за спеціальностями

З рис. 1 видно, що найбільше робіт захищено за спеціальністю "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит" (26,9%) та "Економіка, організація і управління підприємствами" (29,4%), що говорить про віднесення

науковцями питань маржинального аналізу здебільшого до питань управління.

На підставі аналізу змісту дисертацій та основних питань, що піднімалися, слід виділити напрями наукових досліджень (див. табл. 1).

Таблиця 1. Напрями наукових досліджень в кандидатських та докторських дисертаціях (1998-2008 рр.)

Напрями наукових досліджень	Автори та період захисту
Визначення маржинального доходу, застосування теорії маржинального доходу для вибору оптимальної структури виробництва, визначення коефіцієнту маржинального доходу, методика визначення собівартості продукції на базі маржинального доходу, здійснення аналізу на базі показника маржинального доходу з метою визначення запасу фінансової стійкості, адаптування факторної моделі аналізу фінансових результатів та основи маржинального доходу, визначення	Іванюта П.В. (2005) [22], Безкоровайна Л.В. (2005) [3], Верещагіна Г.В. (2000) [7], Олейнікова Л.Г. (2006) [28], Перезовова І.В. (2003) [33]

рентабельності продукції на основі маржинального доходу, доповнення класифікації бюджетів – бюджетом маржинального доходу, удосконалення методів формування собівартості продукції рослинництва, що передбачає розрахунок маржинального доходу	Шара С.Ю. (2001) [40], Гарашенко О.В. (2004) [9], Онищенко С.В. (2003) [29], Ордіховська Н.Д. (2006) [30]
Визначення сутності категорії граничного маржинального прибутку, використання кривої маржинального прибутку для характеристики життєвого циклу інноваційного продукту, розподілу постійних витрат пропорційно маржинального прибутку, застосування показника граничного маржинального прибутку з метою мінімізації збитків, управління витратами підприємства на основі маржинального прибутку, з метою управління прибутком розглядаються такі його види як економічний та маржинальний прибуток	Бойко Р.В. (2000) [4], Гавловська Н.І. (2005) [8], Гулько Л.Г. (2002) [15], Скідан А.С. (1999) [38], Отпущеннікова О.М. (2005) [31],
Розробка моделі оцінки акцій на базі маржинальної теорії, вплив теорії маржиналізму на розвиток теорії доходів, генезис розвитку теорії маржиналізму, розробка підходу формування бюджетів витрат виробництва на основі теорії маржиналізму, визначення сутності податку на прибуток в розрізі теорії маржиналізму, визначення маржинального підходу щодо визначення структури ринкових інструментів, обґрунтування джерела повної вартості та механізму ціноутворення на базі теорії маржиналізму, здійснення операцій з використанням маржі, основа вартісного оцінювання є синтез теорій вартості, в тому числі маржиналістської теорії	Бурлуцький С.В. (2002) [5], Гоголь Т.А. (2006) [11], Головата І.В. (2003) [12], Меренкова Л.О. (2003) [27], Садовенко М.М. (2004) [37], Доба Н.М. (2003) [17], Дубіщев В.П. (1998) [18], Джусов О.А. (2005) [16], Заплітна Т.В. (2007) [21]
Обґрунтування ефективності виробництва сільськогосподарських підприємств на основі маржинального аналізу, визначення обсягів виробництва на базі застосування системи "витрати-обсяг-прибуток", методичні підходи до вибору ефективного варіанту діяльності на основі маржинального аналізу, удосконалення методики маржинального аналізу та оптимізація витрат на його основі, адаптування моделі маржинального аналізу для підприємств громадського харчування, класифікація показників маржинального аналізу аграрних підприємств, удосконалення методики маржинального аналізу з метою оптимізації прибутку, оцінка факторів впливу на фінансові результати за допомогою маржинального аналізу	Величко І.М. (2006) [6], Гавловська Н.І. (2005) [8], Горчаков В.Ю. (2005) [14], Житний В.Є. (2001) [20], Калайтан Т.В. (2004) [23], Мелушова І.Ю. (2006) [26], Пасенко В.В. (2008) [32], Шишмарьова Л.О. (2000) [41]
Впровадження в практику приладобудування маржинальної собівартості	Гнилицька Л.В. (1998) [10]
Маржинальний розподіл витрат за наявності в асортименті нової продукції, використання маржинального підходу щодо визначення граничних параметрів при здійсненні розрахунку чисельності персоналу, обґрунтування можливості використання маржинальної торгівлі цінними паперами, планування собівартості на основі маржинального підходу	Гулько Л.Г. (2002) [15], Лебедева І.Ю. (2006) [24], Рекуненко І.І. (2003) [35], Рудніченко Є.М. (2006) [36]
Визначення показника маржинальної ресурсної ефективності	Алфімов С.А. (2003) [1]

Огляд наукових праць дозволив виділити наступні групи об'єктів дослідження: маржинальний дохід, маржинальний прибуток, теорія маржиналізму, маржинальний аналіз, маржинальна собівартість, маржинальна ресурсна ефективність та інше застосування поняття "маржинальний" (при розподілі витрат, в торгівлі).

Необхідністю дослідження є систематизація елементів наукової новизни, яка зазначена в авторефератах докторських та кандидатських дисертацій українських вчених, за розділами науки та рівнями забезпечення діяльності:

1. Теоретичні аспекти:

– *уточнення сутності*. Бойком Р.В. [4] вперше обґрунтовано показник граничного маржинального прибутку, як зміни величини маржинального прибутку під впливом збільшення обсягу виробництва і реалізації продукції в розрахунку на одиницю. В роботі Малахової Н.Б. [25] вперше запропоновано визначення та методологію кількісного розрахунку маржинальних та середніх витрат підприємства;

– історія.

Узагальнення та систематизація історичного досвіду розвитку теорії доходів представниками теорії маржиналізму здійснено в дисертації Т.А. Гоголь [11]. У дисертації І.В. Головаті [12] доведено, що витоки маржинальних теорій цінності тісно пов'язані з ідеєю універсальності, позаісторичності, економічними принципами максимізації корисності. В докторській дисертації Т.І. Артьомової [2] здійснено ціннісний перегляд методологічної спадщини теорії маржиналізму та розкрито сутність української економічної школи маржиналізму. Супрун Н.А. [39] охарактеризовано маржиналістський підхід досліджень та узагальнено основні концептуальні політико-економічні погляди українських вчених в діяльності акціонерних товариств. Аналізуючи дану групу наукової новизни, як позитивне слід відмітити запропоновану в роботі Н.Б. Малахової [25] методику визначення витрат виробництва, яка передбачає розрахунок маржинальних та середніх витрат. За допомогою даної пропозиції можливим є отримання більш детальної інформації про витрати виробництва при здійсненні управління підприємством. Проте розглядаючи напрям економічної теорії – маржиналізм, жоден автор не розглядав її в контексті застосування в бухгалтерському обліку, тобто розглядали лише теоретичні аспекти, практичне ж

застосування теорії маржиналізму даними науковцями не розкривалося. Важливість розгляду даного питання полягає в удосконаленні процесу та методики визначення витрат та фінансового результату підприємства.

2. Практичні аспекти застосування маржинального аналізу для управління.

1) В обліку в частині розподілу витрат:

– *методика*. Поповим В.Ю. [34] запропонована методика визначення економічно доцільних витрат в залежності від кінцевих результатів з застосуванням маржинального доходу. Питанням удосконалення методики поділу витрат та умовно-постійні та умовно-змінні при складанні бюджетів, визначенні точки беззбитковості, маржинального доходу присвячена робота П.В. Іванюти [22]. В дисертації Л.В. Гнилицької [10] запропоновано застосувати методи простого та розвинутого "директ-костингу", маржинальної собівартості в практиці приладобудування. Ордіховською Н.Д. [30] удосконалено методи формування собівартості продукції за рахунок використання системи "директ-костинг";

– *організація*. Гнилицькою Л.В. [10] вказано на позитивні сторони обліку за обмеженою собівартістю;

– *розподіл витрат*. В роботі Л.Г. Гулько [15] уточнено порядок маржинального розподілу постійних витрат за наявності в асортименті продукції підприємства нових видів продукції. Гавловською Н.І. [8] запропоновано при визначенні рівня беззбитковості в умовах багатомоментного виробництва постійні витрати розподіляти пропорційно маржинальному прибутку.

Позитивним є обґрунтування необхідності поділу витрат на постійні та змінні, що в свою чергу дозволяє здійснити маржинальний аналіз та більш точно визначити собівартість продукції і прийняти оперативні рішення щодо подальшої діяльності підприємства. Проте жодна пропозиція не обґрунтовує порядок відображення цих витрат в обліку, що в свою чергу ускладнює роботу бухгалтерів.

2) Забезпечення планування та бюджетування:

– *методика*. У дисертаційній роботі Н.І. Гавловської [8] обґрунтовано твердження щодо невідповідності методик планування прибутку (прямої і аналітичної методи) у сучасних умовах. Пропонується відмовитися від їх використання в такому вигляді і сформувати "гнучку" методику планування прибутку, в основі якої лежить маржинальний прибуток, що дозволить вносити корективи при зміні ринкової кон'юнктури. Верещагіною Г.В. [7]

доопрацьовано модель визначення оптимальної структури виробництва з урахуванням використання теорії маржинального доходу і маржинальної собівартості для удосконалення механізму та прийняття рішень. В роботі Л.О. Меренкової [27] розроблено методичний підхід щодо формування бюджетів виробничих витрат підприємства на основі уточненого з позиції теорії маржиналізму складу виробничих і невиробничих витрат і обґрунтування методів їх планування. Олейнікова Л.Г. [28] запропонувала методику розрахунку обсягу реалізації у натуральному вираженні, що забезпечує досягнення беззбитковості операційної діяльності з урахуванням середньозваженого маржинального доходу. Поповим В.Ю. [34] вперше розроблено модель управління з визначенням кількості керівників та спеціалістів в основних зонах зосередження функцій з урахуванням норм керованості, чисельності контактів та впорядкованості зв'язків при умові підвищення продуктивності їх праці, також загальний алгоритм оптимізації управлінських процесів з застосуванням функціонально-вартісного аналізу і маржинального підходу. Безкоровайною Л.В. [3] запропоновано методичний підхід до забезпечення ефективної операційної діяльності підприємства з урахуванням обмежувачих факторів внутрішнього і зовнішнього середовища, шляхом визначення оптимального обсягу виробництва продукції та її собівартості з метою максимізації маржинального доходу в короткостроковому періоді. В роботі О.М. Сремян [19] набула подальшого розвитку методика оцінки і рівня безпеки операційної діяльності підприємств консервного виробництва; змодельовано необхідний рівень операційного прибутку, розраховані темпи і напрями зміни фінансового результату від реалізації на основі застосування показників операційного леввериджу;

– *організації*. Застосування граничного маржинального прибутку для цілей реалізації стратегії мінімізації збитків по новій продукції запропоновано Л.Г. Гулько [15]. В своїй роботі С.В. Онищенко [29] удосконалив класифікацію бюджетів підприємства в частині доповнення бюджетами постійних та змінних витрат та маржинального доходу. Рудніченко Є.М. [36] удосконалив систему планування собівартості продукції на основі маржинального підходу, що дозволяє сформулювати фінансові результати на основі трьох калькуляцій (маржинальної, абсорпшен, повної калькуляції). Удосконалення моделі беззбитковості у формі маржинального прибутку й обсягу реалізації для багатонаменклатурної програми виробництва здійснено в роботі Л.С. Головної [13]. Поповим В.Ю. [34] обґрунтовано, що перехід до удосконалення управлінського процесу на засадах стратегічної спрямованості є ефективним при одночасному застосуванні положень функціонально-вартісного аналізу і маржинального підходу.

За даною групою наукової новизни встановлені переваги планування з використанням показників маржинального доходу та прибутку, удосконалення класифікації бюджетів підприємства, що, в свою чергу, сприяє підвищенню раціональності використання ресурсів підприємства.

3) Організаційно-методичні засади маржинального аналізу:

– *методика*. Пропозиції щодо розподілу накладних затрат пропорційно маржинальному прибутку, що дозволяє застосувати систему CVP (затрати – обсяг – прибуток), як механізм управління прибутком в умовах багатонаменклатурного виробництва удосконалені в роботі Є.М. Рудніченко [36]. Шишмарьовою Л.О. [41] розроблено методику оптимізації прибутку яка базується на маржинальному аналізі. Методичний підхід до проведення оперативного аналізу взаємозв'язку обсягу виробництва продукції приладобудування, собівартості і прибутку, а також впливу обсягу виробництва на собівартість, маржинальний дохід і прибуток запропоновано в роботі Л.В. Гнилицької [10]. В

дисертаційній роботі Н.І. Гавловської [8], вперше розроблені методичні підходи для визначення обсягів реалізації по досягненню цільового прибутку в умовах багатонаменклатурного виробництва, засновані на відомій залежності в системі “витрати – обсяг – прибуток” (CVP). За результатами дослідження В.Є. Житним [20] удосконалено методику маржинального аналізу з метою ретроспективного і перспективного дослідження ефективності фінансово-господарської діяльності промислових підприємств. В роботі Л.Г. Олейнікової [28] визначено межі значення коефіцієнту маржинального доходу з метою прогнозування операційного прибутку. Ордіховською Н.Д. [30] вперше запропоновано методику поглибленого операційного аналізу “витрати – обсяг – прибуток” на основі розрахунку ефекту операційного леввериджу, точки беззбитковості, межі рентабельності та запасу фінансової міцності з метою прогнозування, планування та максимізації фінансових результатів за рахунок оптимізації асортиментної політики на підприємствах галузі рослинництва. Малаховою Н.Б. [25] удосконалено способи розрахунку ефекту від масштабу виробництва через співставлення довгострокових середніх і маржинальних витрат;

– *організація*. Бойком Р.В. [4] запропоновано для характеристики життєвого циклу інноваційного продукту використовувати криву маржинального прибутку та запропоновані методичні рекомендації щодо економічної оцінки інноваційних рішень, які приймаються на підприємствах машинобудування, на засадах застосування маржинального прибутку. В роботі Є.Ю. Шари [40] адаптовано факторну модель аналізу фінансових результатів діяльності на основі маржинального доходу до реальних умов функціонування виробничої економічної системи. Величко І.В. [6] обґрунтовано ефективність виробничої діяльності сільськогосподарських виробничих кооперативів залежно від рівня забезпеченості факторами виробництва на основі маржинального аналізу. В роботі В.Ю. Горчакова [14] удосконалено методичні підходи щодо вибору ефективного варіанта зовнішньоекономічної діяльності на основі маржинального аналізу. Калайтан Т.В. [23] адаптовано моделі маржинального аналізу та оцінки меж беззбитковості до умов діяльності підприємств громадського харчування. Удосконалення маржинального підходу щодо визначення граничних параметрів в розрахунках чисельності персоналу і визначення його економічної ефективності на підприємствах зв'язку здійснено в роботі І.Ю. Лебедевої [24]. Удосконалення класифікації показників маржинального аналізу фінансових результатів аграрних підприємств залежно від видів собівартості продукції та уточнення видів маржинального доходу і їхнього складу здійснено в роботі В.В. Пасенко [32]. В роботі Є.Ю. Шари [40] адаптовано факторну модель аналізу фінансових результатів діяльності на основі маржинального доходу до реальних умов функціонування виробничої економічної системи, що дозволяє одержати достовірні та обґрунтовані оцінки кількісних змін результатуючих фінансових показників діяльності під впливом сегментованих зовнішніх та внутрішніх чинників.

Здійснюючи аналіз наукової новизни встановлено, що 12 науковців розглядали маржинальний аналіз, як процес оптимізації фінансового результату, за рахунок вивчення поведінки витрат, обсягу виробництва та розміру прибутку. Удосконалено класифікацію об'єктів маржинального аналізу. Основним джерелом для здійснення маржинального аналізу є показник маржинального доходу, оскільки в основі здійснення аналізу лежить використання даних бухгалтерського обліку, як основного джерела. Проте даний показник досі не знайшов відображення на рахунках бухгалтерського обліку.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Аналіз і систематизація наукових праць, захищених протягом 1998-2008 рр. показав, що питання, пов'язані з маржинальним аналізом та поняттями, які

використовуються при його здійсненні, розглядалися багатьма науковцями. Виділено напрями та об'єкти наукових досліджень. Так, українськими науковцями в дисертаційних роботах виділялися наступні об'єкти дослідження: □аржинальний доход, □аржинальний прибуток, теорія маржиналізму, □аржинальний аналіз, маржинальну собівартість та інше застосування поняття □аржинальним (в розподілі витрат, в торгівлі). Проте сам процес маржинального аналізу та його облікове забезпечення об'єктом дисертаційних досліджень не виступав, а в роботах розглядався супутньо.

Узагальнюючі матеріали дослідження, встановлено, що не зважаючи на здобутки науковців, досі невіршеними залишаються питання теоретичного та практичного застосування маржинального аналізу в діяльності підприємств, методики його здійснення та облікового забезпечення.

Список використаної літератури:

1. *Алфімов С.А.* Розробка гнучких систем транспортного обслуговування для підвищення ефективності залізничних вантажних перевезень: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 05.22.01 "Транспортні системи". – Харків, 2003. – 20 с.
2. *Артьомова Т.І.* Логіко-історичний процес формоутворення вартості і ціни: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора економ. наук: спец. 08.00.01 "Економічна теорія та історія економічної думки". – Київ, 2008. – 38 с.
3. *Безкоровайна Л.В.* Організаційно-економічний механізм ефективної операційної діяльності підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.06.01 "Економіка, організація і управління підприємствами". – Харків, 2005. – 17 с.
4. *Бойко Р.В.* Економічні методи оцінки інноваційних рішень (на прикладі підприємств машинобудування): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.06.01 "Економіка, організація і управління підприємствами". – Харків, 2005. – 17 с.
5. *Бурлуцький С.В.* Маржинальний механізм оцінки портфельних інвестицій: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.01.01 "Економічна теорія". – Дніпропетровськ, 2002. – 21 с.
6. *Величко І.М.* Розвиток кооперативних форм господарювання в аграрній сфері економіки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.07.02 "Економіка сільськогосподарства і АПК". – Харків, 2006. – 23 с.
7. *Верещагіна Г.В.* Розробка та обґрунтування виробничої і збутової стратегії підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.06.02 "Підприємництво, менеджмент та маркетинг". – Харків, 2000. – 16 с.
8. *Гавловська Н.І.* Планування прибутку підприємств в умовах ринкового реформування економіки (на прикладі підприємств машинобудування): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.06.01 "Економіка, організація і управління підприємствами". – Хмельницький, 2005. – 21 с.
9. *Гаращенко О.В.* Облік і аналіз формування фінансових результатів та розподілу прибутку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.06.04 "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит". – Київ, 2004. – 23 с.
10. *Гнилицька Л.В.* Облік і аналіз витрат виробництва на основі принципів управлінського обліку (на прикладі підприємств приладобудування України): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.06.04 "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит". – Київ, 1998. – 17 с.
11. *Гоєоль Т.А.* Облік та аудит доходів підприємств (на матеріалах підприємств харчової промисловості Чернігівської області): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.06.04 "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит". – Київ, 2006. – 21 с.
12. *Головата І.В.* Розробка маржинальної теорії цінності українськими економістами кінця ХІХ - початку ХХ ст.: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.01.04 "Економічна історія та історія економічної думки". – Дніпропетровськ, 2003. – 14 с.
13. *Головкова Л.С.* Організаційно-економічний механізм

планування діяльності підприємства на основі контролю: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.06.01 "Економіка, організація і управління підприємствами". – Дніпропетровськ, 2002. – 14 с.
- 14. *Горчаков В.Ю.* Формування організаційно-економічного механізму управління зовнішньоекономічною діяльністю великої компанії: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.06.01 "Економіка, організація і управління підприємствами". – Донецьк, 2005. – 22 с.
- 15. *Гулько Л.Г.* Управління собівартістю нових видів продукції в процесі їх виробничого освоєння (на прикладі машинобудування): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.06.01 "Економіка, організація і управління підприємствами". – Хмельницький, 2002. – 20 с.
- 16. *Джусов О.А.* Формування доходів по капіталу інституційних інвесторів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.01.01 "Економічна теорія". – Дніпропетровськ, 2005. – 24 с.
- 17. *Доба Н.М.* Ринкові інструменти підвищення ефективності промислового виробництва: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.07.01 "Економіка промисловості". – Одеса, 2003. – 20 с.
- 18. *Дубишев В.П.* Методологічні основи формування господарського механізму регіону: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора економ. наук: спец. 08.10.01 "Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка", 08.01.01. "Економічна теорія". – Донецьк, 1998. – 39 с.
- 19. *Єремьян О.М.* Організація і методологія обліку і аналізу фінансових результатів (на прикладі консервного виробництва України): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.06.04 "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит". – Київ, 2005. – 19 с.
- 20. *Житний В.Є.* Удосконалення аналізу операцій з давальницькою сировиною зовнішньоекономічних відносинах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.06.04 "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит". – Харків, 2001. – 19 с.
- 21. *Заплітна Т.В.* Вартісна оцінка факторів виробництва та динаміка їх ціни в трансформаційній економіці: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.00.01 "Економічна теорія та історія економічної думки". – Київ, 2007. – 23 с.
- 22. *Іванюта П.В.* Внутрішньогосподарський облік у виробничих підрозділах сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.06.04 "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит". – Київ, 2005. – 17 с.
- 23. *Калайтан Т.В.* Облік і аналіз фінансових результатів в управлінні діяльністю підприємств громадського харчування: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.06.04 "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит". – Львів, 2004. – 16 с.
- 24. *Лебедєва І.Ю.* Складові інформаційного забезпечення планування потреби в персоналі на підприємствах зв'язку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.06.01 "Економіка, організація і управління підприємствами". – Одеса, 2006. – 22 с.
- 25. *Малахова Н.Б.* Природні монополії: сутність та інституціоналізація системи державного регулювання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора економ. наук: спец. 08.01.01 "Економічна теорія". – Харків, 2006. – 32 с.
- 26. *Мелушова І.Ю.* Ефективність формування фінансових результатів підприємств роздрібної торгівлі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.07.05 "Економіка торгівлі та послуг". – Харків, 2006. – 18 с.
- 27. *Меренкова Л.О.* Управління витратами підприємства в ринковій економіці: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.06.01 "Економіка, організація і управління підприємствами". – Харків, 2003. – 24 с.
- 28. *Олейнікова Л.Г.* Управління операційним прибутком на прикладі підприємств харчової промисловості: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.06.01 "Економіка, організація і управління підприємствами". – Київ, 2006. – 20 с.
- 29. *Онищенко С.В.* Бюджетування в системі фінансового управління підприємством: автореф. дис. на здобуття

наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.04.01 "Фінанси, грошовий обіг і кредит". – Київ, 2003. – 14 с.

30. *Ордіховська Н.Д.* Удосконалення управлінського обліку та аналізу на агропромислових підприємствах (на прикладі галузі рослинництва): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.06.04 "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит". – Тернопіль, 2006. – 19 с.

31. *Отпущеннікова О.М.* Формування механізму управління прибутком підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.06.01 "Економіка, організація і управління підприємствами". – Луганськ, 2005. – 17 с.

32. *Пасенко В.В.* Облік і аналіз фінансових результатів аграрних підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.00.09 "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)". – Київ, 2008. – 21 с.

33. *Перевозова І.В.* Облік і аналіз фінансових результатів підприємств газотранспортного комплексу України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.06.04 "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит". – Тернопіль, 2003. – 20 с.

34. *Попов В.Ю.* Удосконалення управлінського процесу на базі функціонально-вартісного аналізу: автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.06.01 "Економіка, організація і управління підприємствами". – Київ, 2002. – 19с.

35. *Рекуненко І.І.* Розвиток вторинного ринку цінних паперів України: автореф. дис. на здобуття

наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.04.01 "Фінанси, грошовий обіг і кредит". – Суми, 2003. – 20 с.

36. *Рудніченко Є.М.* Механізм управління накладними затратами в системі формування фінансових результатів промислових підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.06.01 "Економіка, організація і управління підприємствами". – Хмельницький, 2006. – 20 с.

37. *Садовенко М.М.* Оподаткування прибутку підприємств та його оптимізація.

38. *Скідан А.С.* Розвиток методів визначення витрат та їх резервів на промислову продукцію: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.07.01 "Економіка промисловості". – Харків, 1999. – 20 с.

39. *Супрун Н.А.* Генеза акціонерного підприємництва в роботах українських економістів другої половини XIX – початку XX століття: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.01.04 "Економічна історія та історія економічної думки". – Київ, 2003. – 13 с.

40. *Шара Є.Ю.* Фінансовий облік та аналіз результатів діяльності промислових підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.06.04 "Бухгалтерський облік, аналіз і аудит". – Київ, 2001. – 24 с.

41. *Шишмарьова Л.О.* Ефективність економічної діяльності промислового підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.06.01 "Економіка підприємства і організація виробництва". – Харків, 2000. – 13 с.